

nes ad eum venientes ditionis suæ, sicut antiquitas A
suzraut, se faciunt. Cum magno triumpho et victoria
Santonis, ubi Bertrada regina residebat, venit.

CXXXVI. Dum Santonis præfatus rex venisset, et
causas pro salute patriæ et utilitate Francorum tra-
ctaret, a quadam febre vexatus ægrotare cœpit, co-
mites suos ac iudices ibidem constituit. Inde per
Pectavis usque ad Toronis urbem ad monasterium
beati Martini confessoris accessit, ibique multam
eleemôynam tam ecclesiis quam monasteriis vel pau-
peribus largitus est, et auxilium beati Martini petens,
ut pro ejus facinoribus Domini misericordiam depre-
cari dignaretur. Inde promovens se cum prædicta
regina Bertradane, et filiis suis Carolo et Carlomanno,
usque ad Parisius, ad monasterium beati Dionysii
martyris veniens, ibique commoratus est aliquan-
diu; cernensque quod vitæ periculum evadere non
potuisset, omnes proceres suos, duces et 703 co-
mites Francorum, tam episcopos quam sacerdotes,
ad se venire præcepit, ibique una cum consensu
Francorum et procerum suorum, seu et episcoporum,
regnum Francorum, quod ipse tenuerat, æquali sorte

inter prædictos filios suos Carolum et Carlomannum,
dum adhuc ipse viveret, inter eos divisit. Id est Au-
strasiarum regnum Carolo seniori filio regem insti-
tuit; Carlomanno vero juniori filio regnum Burgun-
dia, Provincia, Gotthia, Alesacis ^a. et Alamanna
tradidit. Aquitaniam, quam ipse rex acquisierat,
inter eos divisit. His gestis rex Pippinus post paucos
dies, ut dolor ^b est ad dicendum, ultimum diem et
vitam simul caruit. Sepelieruntque eum prædicti
704 reges Carolus et Carlomannus filii ipsius regis
in monasterio sancti Dionysii martyris, ut ipse voluit,
cum magno honore, regnavitque annis viginti quin-
que ^c.

CXXXVII. His transactis, prædicti reges Carolus
et Carlomannus, unusquisque cum leudibus suis ad
B propriam sedem regni eorum venientes, instituto
placito, initoque consilio cum proceribus eorum,
mense Septembri, die Dominico, xiv Kalendas Octo-
bris ^d, Carolus ad Noviomem urbem, et Carlomannus
ad Saxonis civitatem, pariter uno die a proceribus
eorum et consecratione sacerdotum sublimate sunt
in regno.

Explicit Fredegarii Chronicum cum suis continuatoribus.

^a Can. et Fr. h., Alesans; Ches., Alexacis, id est, Elisatia, vulgo l'Alsace.

^b Ch. et Fr. h., ut dolus.

^c Nullo pacto admitti potest hic calculus. Pippi-
nus quidem ex quo rex acclamatus est in conventu
Suessionensi, regnavit annos sexdecim, menses sex;
ex quo a Stephano papa coronatus fuit, annos fere
quindecim; ab anno autem quo, patre mortuo, in ma-
joris domus dignitatem obtinuit, annos septem et

viginti. Mortuus est autem mense Septembri, anno
768.

^d Hæc verba, xiv. Kal. Oc. ab interpolatore addi-
tas fuisse ait Cojntius, quod juxta suum calculum
Pippinus viii Kal. ejusdem mensis obierit. Ea tamen
habent Editi simul et Mss. cum Annalibus Mettensi-
bus. Carolus autem Noviomii (Noyon) inauguratus est,
et ejus frater Suessique (Soissons), quam urbem ve-
tes nonnulli Saxonem, Sessionem, etc., appellant.

MONITUM IN SUBSEQUENTIA FRAGMENTA.

*Fredegarii Chronico visum est subjungere ejusdem auctoris Fragmenta selecta ad Francorum Historiam perti-
nentia, quæ ex aliis ejus operibus descripsimus. Quamvis enim testetur ille auctor se ea referre quæ ex Eusebio,
Hieronymo, Idatio, etc., excerpterit, nonnulla tamen quandoque habet quæ in istis auctoribus desiderantur;
sive ea retulerit ex antiquis traditionibus quæ tunc circumferebantur, sive illa ex vetustis auctoribus nobis igno-
tis descripserit. Ex illis vero selegimus ea solum quæ ad nostram Historiam pertinent, quæque veteri stylo,
prout tum in codice ms. collegii Parisiensis Societatis Jesu, auctoris ætate scripto, tum in alio Divionensi ex il-
lustrissimi viri Boherii bibliotheca leguntur, representamus.*

FRAGMENTA

EX ALIIS FREDEGARIJ EXCERPTIS SELECTA,

QUÆ AD HISTORIAM FRANCORUM PERTINENT.

I. — *Inter Excerpta ex Eusebii Chronico, Hie- C
ronymo interprete.*

705 In illo tempore (Cap. 3) Priamus Helenam
rapuit. Trojanum bellum decennale surrexit. Causa

^a Can., pastori judici pollicente.

mali quod trium mulierum de pulcritudinem certan-
tium præmium fuit una earum Helena, pastore ju-
dice pollicente ^a. Meanon et Amazones Priano tulere
subsidiium. Exinde origo Francorum fuit. Priamus

regem primo habuerunt; postea per Historiarum libros scriptum est ^a qualiter habuerunt regem Frigam, postea partiti sunt in duabus partibus; una pars perrexit in Macedoniam, vocati sunt Macedones secundum populum a quo recepti sunt, et regionem [Can., regem] Macedoniae, qui opprimebatur a gentes vicinas invitati ab ipsis fuerunt, ut eis auxilium praeberent. Per quos postea cum subijuncti in plurima procreatione crevissent, ex ipso genere Macedones fortissimi pugnatores effecti sunt. Quod in postremum in diebus Philippi regis et Alexandri filii sui fama confirmat illorum fortitudinem qualis fuit. Nam et illa alia pars quae de Frigia ^b progressa est ab Olixo [Id est, Ulysse] per fraudem decepti, tamen non captivati, nisi exinde dejecti per multis regionibus pervagantes cum uxores et liberos.

Electo a se rege (Cap. 4), Francione nomine, per quem Franci vocantur. In postremo, eo quod fortissimus ipse Francio in bellum fuisse fertur, et multo tempore cum plurimis gentibus pugnam gerens, partem Asiae vastans, in Europam dirigens, inter Rhenum vel 706 Danuvium et mare consedit.

Ibique mortuo Francione (Cap. 5), cum jam pro praemia tanta quae gesserat, parva ex ipsis manus remanserit, duces ex se constituerunt. Attamen semper alterius ditione negantes, multo post tempore cum ducibus transegerunt, usque ad tempore Pompegii consolis; qui et cum ipsis demicans, seu cum reliquis gentium nationes quae in Germania habitabant, totasque ditione subdidit Romanam ^c. Sed continuo Franci cum Saxonibus amicitias iniungentes, adversus Pompegium rebellantes, ejusdem rennuerunt potestatem. Pompegus in Spaniam contra gentes dinicans plurimas moritur ^d. Post haec nulla gens usque in praesentem diem Francos potuit superare, qui ^e tamen eos suae ditioni potuissent subjugare. Ad ipsum instar et Macedones, qui ex eadem generatione fuerunt, quanvis gravia bella fuissent atriti, tamen semper liberi ab externa dominatione vivere conati sunt.

Tertiam ex eadem origine gentem Torcorum ^f fuisse fama confirmat (Cap. 6). Ut cum Franci

^a Aimoinus, lib. 1 de Gestis Francorum, laudat quosdam auctores qui de hac origine scripserunt. Id forte quod hic damus ex Dareis Frigii Historia de origine Francorum excerptum est. Etenim in cod. Boheriano et in uno Canisii plura interseruntur sub hujus auctoris nomine: in omnibus vero codd., post hoc fragmentum, quod hic descripsimus, subiungitur: *Redeamus quo ordine Hebraeorum gens fuit. Daretem Frigium memorat Vossius lib. III Historic. Latinorum, sed quem stetit censet, et quidem fabulas narrat. Certe haec fuit olim Francorum opinio communis gentem suam ex Trojanis prodiisse, uti ex antiquis Chronicis et auctoribus patet, maxime qui desinente prima regum nostrorum stirpe et postea scripserunt. Vide Chesnium tomo I Hist. Franc., Sigibert., etc.*

^b Can., et quidem recte, *Frigia*

^c Sic Clar. At Boh., *Romana. Can., totasque ditiones subdidit Romanis.*

^d Can., *morti tradidit*

^e Clar. haec verba, *qui tamen eos suae ditioni po-*

Asiam pervagantes pluribus proelis transissent, ingredientes Europam, super litore Danuvii fluminis inter Oceanum et Thraciam una ex eis ibidem pars resedit. Electum a se utique regem, nomen Turquoto, per quod gens Turcorum nomen accepit. Franci hujus itineres gressum cum uxores et liberos agebant; nec erat gens, qui eis in praemium potuissent resistere. Sed plurima egerunt praemia, quando ad Rhenum consederunt, dum 707 a Turquoto inuati sunt, parva ex eis manus aderat. A captivitate Trojae usque ad primam olympiadem sunt anni ccccvi.

II. — Inter eadem Excerpta.

Gallienu^s armatur in imperio (Ex cap. 40). Germani Ravennam venerunt. Alamanni vastatum Aventicum praevisione vauibili cui nomento, et plurima parte Galliarum, in Aetalia transierunt ^s. Graeci Pannoniam occupaverunt. Germani Spanias obtulerunt, etiam et Syriam incursaverunt, Francos in eorum habentes auxilium.

Valentinianus (Ex cap. 45), etc. Saxones caesi Deusione ^b in regione Francorum consedit.

Qui superfuere in illo tempore Burgundionum octoginta fere millia (Ex cap. 46), quot numquam antea nec nominabantur, ad Rhenum descenderunt, et ubi [Al., ibi] castra posuerunt, quasi Burgo vocataerunt, ob hoc nomen acceperunt Burgundiones, ^t; ibique nihil aliud praesumebant, nisi quantum pretium ementis [Al., ementes] a Germanis eorum stipendia accipiebant. Et cum ibidem duobus annis ^c resedissent, per legatos invitati a Romanis vel Gallis, qui Lugdunensium provinciam ⁱ et Gallea Comata, Gallea Domata et Gallea Cisalpina manebant, ut tributarii publicae potuissent rennuere, ibi cum uxores et liberos visi sunt consedissee.

III. — Inter Excerpta ex Idatii Chronico.

Martianus (Cap. 55 Can., lib. III, cap. 5), etc... Gens Chunorum pace rupta ruunt in Galleis, quos cum Agecius patricius venientes comperisset, sanctum Anianum Aurelianensem episcopum ad Theodoruu regiu Gotthorum in legationem dirigit, petens auxiliare contra Chunis: si praevalebat resistere,

tuisset subjugare, omittit.

^t Infra, *Turcorum. Boh. et Can., Torquorum, Thurcorum; et infra, Turquoto.*

^s Sic Clar. Boh. vero: *Praevisione violabili cognomento... Galliarum; indeque in Italiam. Can. sic habet: Pervenerunt inestimabili nocumento, et plurimum partem Galliarum vastaverunt; indeque in Italiam, etc.*

^b Sic quoque legitur in Chronico Eusebii, ex omnibus Mss., ut monet Scaliger, qui hoc nomine aliquam urbem circa Rhenum designari censet. Boh., *Diosone. Can.: Saxones caesi Diovione, in regione Francorum consederunt qui superfuere. Tum incipit cap. 46: In illo tempore, etc.*

ⁱ Vide Orosium, lib. VII Historiae cap. 4.

^j Boh.: *Provinciae et Gallea Comata Cisalpina manebant. Can.: Provinciae et Galliae comatae Cisalpinae ut tributarii publicae... ibique cum, etc. Gallia Comata seu Transalpina continebat hodiernam Franciam, Cisalpina vero, seu Togata, Italiae partem, quam nunc Lombardiam appellamus.*

mediam partem Galliae Gothis daret. Cum a Theodoro rege hujus petitionis annuus auxilium fuisset promissum, Agecius legatos mittens ad Attilanem regem Chunorum obviam, petens auxilium 708 contra Gothos, qui Galles conabant invadere: si praevalerent Chuni e contra Gothos defendere, medietatem Galliae ab Agecio perciperent. Attila rex cum Chunis festinans, et parcens a civitatibus Germaniae et Galliae, contra Gothos, super Ligere fluvio residens, nec procul ab Aurilianis configit certamine. Caesa sunt Gotthorum ducenta millia hominum. Theodorus rex hoc proelio occubuit. Caesa sunt Chunorum centum quinquaginta millia. Civitas Aureliana orationibus beatissimi Aniani liberata est: Chuni repedantes Treccassis b in Mauriacensem cedescentes campaniam. Thoresmodus e filius Theodori, qui ei successit in regnum, collectum Gotthorum exercitu, patrem vicisci desiderans, cum Attilanem et Chunis Mauriaci configit certamine, ibique tribus diebus uterque phalangae in invicem praehiantes, et innumerabilis multitudo gentis d occubuit. Agecius cum esset strenuissimus consilii, per noctem ad Attilanem veniens dixit ad eum: Optabilem duxeram ut tua virtute regionem hanc a perfidis Gothos potuissem [Boh., potuisses] eripere, sed nullatenus fieri potest. Usque nunc cum minimis pugnatoribus praehias, hac nocte Theudericus germanus Thoresmodi cum nimiam multitudinem et fortissimos Gotthorum pugnatores advenit: haec non sustines, atque utinam vel evadere possis. Tunc Attila dedit Agecio decem millia solidorum, ut per suo ingenio Pannoniam repedaret. Ipsaque nocte Agecius ad Thoresmodo idemque perrexit, dicensque ei causam consimilem, quod apud viles Chunorum pugnatores usque nunc pugnaverant; nam maxima multitudo et fortissimi pugnatores a Pannoniis ipsaque nocte Attiliani advenerant, et audissent fratrem suum Theudericum in aures Gotthorum occupasse, regnumque vellet arripere, nisi festinus ad resedendum pergeret, periculum ad degradandum haberet. Acceptis idemque 709 Agecius a Thuresmodo decem millia solidis, ut suo ingenio a persecutione Chunorum liberati Gothi ad sedes proprias remearent. Et protinus abierunt. Agecius vero cum suis, etiam Francos secum habens, post tergum direxit Chunorum, quos usque Thoringia a longe persecutus est; praecipitque suis, ut unusquisque nocte ubi manebant, decem sparsim focus facerent, ut immensa multitudine senlarent e. Quievit hoc praec-

Alium. Agecii consilium Gallia ab adversariis liberatur. Postea cum a Thursimodo rege et Gothis haec factio perlata fuisset, requirentes promissionem Agecii implendam, et ille rennuerit, per pacis jura orbiculum f aureum gemmis ornatum, pensante libras quingentas ab Agecio compositionis causa transmittitur Thursemodo, et haec jurgia quieverunt. Quae species devotissime usque in hodiernum diem Gotthorum thesauris pro ornatu veneratur et tenetur.

Anno 2 Anthemii (Ex cap. 58, Can., lib. iii, cap. 8) in medio Tolosae civitatis sanguis erupit de terra, et tota die fluxit, significans Gotthorum dominatione sublata Francorum adveniente regno.

IV.— Inter eadem Excerpta ex Idatio.

Quadam s vice (cap. 60; Can., lib. iii, cap. 10) Chlodoveus rex Francorum et Alaricus rex Gotthorum, qui sedem Tholosae habebat, post multa proelia quae invicem gesserant, intercedentes legatus, cum pacem inire coepissent hujus conventioniae, ut Alaricus barbam tangeret Chlodovei effectus ille h patrenus, perpetuam ad invicem pacem servarent; et ad hujus placita conjunctione i nec Francos nec Gotthos armatos penitus accederent. Statuentes diem ad locum designatum ab invicem; ibique legatus Chlodovei, Paternus nomine, ad Alaricum accessit, inquirens utrum eo habitu Gotthi inermes quo spontulerant, placitum custodirent: aut forte more solito, ut praest probatum est, mendaciis parerent i. Cum loqueretur Paternus 710 ad Alarico regem, nuntians salutem Chlodovei, et diligenter inquirens quo ordine deberent conjungere, Gotthi fraudulenter uxos k probaculis in manum ferentes. Adprehensum unum ex his Paternus extrahit, dicens: Mendacia tua placita sunt, rex, ut fraude coneris cum tuis Gotthis dominum meum et Francos decipere. Accepto placito cum Alarico, spondens Paternus pro Francis ut iudicium Theuderici regis Aetaliae hujus rei terminus fieretur. Ibi legatus Alarici regis, et Paternus directus a Chlodoveo, conspectum properant Theuderici. Exponens per ordine Paternus causam Chlodovei et Francis, quod legatus Alarici denegare non potuit, nisi tantum petens, ut iudicium Theuderici fieretur. Cogitans in semetipsum Theudericus hujus causae eventum, et futuris temporibus quae oportebant oblivionem non tradens, zelum adversus hos duos reges retenens; dicens his legatis: In crastinum quod attentius hujus rei pro pacis concordiam, ut iustitiae ordo poscuerit, cum senioribus Palatii pertractare

a Clar., partens. Boh., pargens.
 b Boh., Chunis repedantibus Trigassis. Can., castris.
 c Boh., Thorismodus. Can., Thursimodus.
 d Clar., genti; tum additum est um, id est gentium.
 e Boh., Sparsi focos facerent, ut immensam multitudinem simlarent. Can., sparsim..... simularent.
 f Missorium appellat Fredegarius ipse in Chronico, cap. 73. Sic quoque dicitur in Chronico sancti Beugni. Hinc collige missorii nomine apud illum auctorem catinum, sive pelvim designari.
 g Confer hoc caput cum capite 20 lib. i Aimoini de Gestis Francorum, et Roriconis lib. iv.

h Pro illi. Hinc in Clar., alia, sed vetustissima manu, efficitur illi patrinus. Postea non tactu solummodo, sed et barbæ aut capillorum incisione affinitas spiritualis inita fuit. Qui alicui crines inciderebat, ejus fiebat pater spiritualis. Vide Paulum Diac., in Gestis Langob., lib. iv cap. 40, et lib. vi cap. 53. Plura de hac re habet Mabillon. in praef. i Saec. in Act. sanct. Jord. Bened.
 i Boh. et Can., conventione.
 j Id est, mendaces apparent, ut habet Can.
 k Sic uterque Ms., et recte. Vide Chronici cap. 64, et Caugii Glossarium.

puero, fratribus meis cum integra dilectione, et amore profuso mandare non sileo. Tractansque in arcano cordis jam olim celaverat, cupiens his duobus regibus ab invicem semper esse discordes, talem inter eosdem iudicium termenavit, ut difficile Gotthis, quos Alaricus regebat, huius culpæ compositio suppleretur, ut veniret legatarius Francorum sedens super equum, contum erectum tenens in manum ante aulam palatii Alarici, et tandiu Alaricus et Gothi super eum solidos iactarent, quousque legatum et equum et cacamine conti cum solidis cooperirent. Renuntiantes legati Alarico protinus, quod Theoderici huius rei terminasset iudicium: et cum esset difficile hæc Alarico vel Gotthis supplere, volentes fraude Paternum legatum Francorum decipere, quem in solarium missum, per noctem quod subpositum erat ruens, fracto brachio 711 vix tandem evasit. Ducitque eum Alaricus in crastinum [*Can.*, castrum], suos ostendens thesauros, et cum sacramento dicens amplius solidos non habere, quam ad præsens arcis plenius ostenderet. Ubi Paternus unum solidum de pugno extrahens, sinu projecit dicens: Hos solidos adarrabo a ad partem domini mei Chlodovei regis, et Francis. Revertens ad Chlodoveo, narrans per singula. Chlodoveus adversus Alaricum arma commovit, quem in campania Voglavensem, decimo ab urbe Pectava milliario, interfecit, et maximam partem exercitus Gothorum ibi gladium trucidavit, regnumque ejus a Legere fluvium et Rhodano per mare Terrenum b et montes Perenæos usque mare Oceanum abstulit, quod hodieque ditone condigno c permanet ad regnum Francorum.

V. — *Inter eadem Excerpta ex Idatio.*

Chrocus rex Wandalorum d cum Suævis et Alanis egressus de sedibus Gallias appetens (*Cap. 62; Can., lib. III, cap. 12*), consilium matris nequissimæ utens, dum ei dixisset: Si novam rem volueris facere, et nomen adquirere, quod alii ædificaverunt cuncta destrue, et populum quem superas, totum interfice. Nam nec ædificium meliorem a præcessoribus facere non potes, neque plus magnam rem, per quam nomen tuum elevas. Qui Rhenum Magantiam ponte ingeniose transiens, primum ipsamque civitatem et populum vastavit: deinde cunctasque civitates Germaniæ vallans Mettis pervenit, ubi murus civitatis divino nutu per nocte ruens, capta est civitas a Wandalis, Treverici vero

^a Boh., *his solidos. Can., His solidis sit arrhabo.*

^b Can., *Tyrrhenum.*

^c Can., *condigna. Boh., ditoni condigne.*

^d De Wandalis suo loco egit Fredegarius, ut apud Idatium. Chroci irruptionem Sigibertus ad primum Theodosii Junioris imperii annum revocat, quam alii temporibus Valeriani et Gallieni consignare con-

in arenam huius civitatis quam munierant liberati sunt. Post hæc cunctas Gallias Chrocus cum Wandalis, Suævis, et Alanis pervagans, alias subsidione [*Al.*, obsidione] delevit, aliasque ingeniose rumpens vastavit, nec ulla civitas aut castrum ab eis in Galliis liberata est. Cumque Arelato obsiderent, Chrocus a Mario quodam milite captus et vinculis constrictus est. Qui ductus ad pœnam per 712 universas civitates quas vastaverat, impliam vitam digna morte finivit, cui Trasemundus successit in regnum. Alamanni adversus Wandalos arma commovunt. Uterque consentientes, singulare certamen præliandum duos miserunt. Sed et ille qui a Wandalis missus est, ab Alamanno superatur; victusque Trasemundus et Wandali secundum placetum cum Wandalis, Suævis, et Alanis, Gallias prætermittis Spanias adpetivit; ibique multos Christianorum pro fide catholica interfecit. Post pauco tempore mare traducta in Mauritania, credo divino nutu, fera ducente, cum Wandalis vadando, transivit. Fertur mare ibi septem millia passuum latitudinem esse. Mortuo in Mauritania Trasemundo, Honericus mente crudelior Wandalis successit in regnum, Mauritaniam e occupans, nimiam stragem in Christianis exercuit, consiliante Cyrola hæreticorum episcopo, ejus persecutione plurimus numerus Christianorum martyrii palma sunt coronati. His diebus Eugenius, Longinus et Vindemialis episcopi miras virtutes in Christi nomine ostendebant, etiam et mortuos suscitabant. Cyrola quemdam hominem præventum datis quinquaginta aureis, ut se cæcum fingeret, et clamaret coram Honericum regem Cyrola virtutibus se lumen accipere. Qui tactus a Cyrola cæcus efficitur; postea, oratione Eugenii, lumen recepit. Instigante Cyrola ab invidiæ morbum, Honericus jubente, Eugenius capite truncatur; Longinus et Vindemialis diversis pœnis adfecti pro Christi nomine, ad æternam migrant beatitudinem. Honericus merito exigente propriis se morsibus laniavit, indignam vitam justa morte finivit. Cui Childericus successit in regnum. Ipso defuncto, Childemeris regnum suscepit, apud quem Belisarius patricius fortissime dimicavit; in quo regnum Wandalorum finivit.

[Belisarius] a Buccelennum quodam Franco in Ætalia superatus est, tantæ victoriæ nomen gloriosus a Bucceleno victus nomen vitamque amisit e.

D *Expliciuat Fragmenta Fredegarii.*

sueverunt.

^e Sic Boh. Clar., prima manu, *auream totam*; altera, *Mauretaniam. Can., terram totam.*

^f Boh., *Christianorum ostendebant ægros.*

^g Confer cum Aimoino, lib. II de Gestis Franc. cap. 23.